

«Pur és el cant». Quatre paraules sobre Różewicz

LLIBRES / POESIA / 19 MAIG, 2020

Devia ser pels volts de l'any 2011, quan em va caure a les mans el número 77 de la revista *Reduccions*, de l'any 2003. Entre els autors publicats n'hi va haver un que, de seguida, em va cridar l'atenció: Tadeusz Różewicz (podeu llegir-lo [aquí](#)). Acabava de sortir de la universitat i recordo que poc després de llegir Czesław Miłoz, Sławomir Mrożek i descobrir el poema «La ceba», de Wisława Szymborska, m'aparegué Różewicz. El sotrac fou exactament el mateix que el que vaig sentir amb els seus compatriotes: em va clavar un no-sé-què que me'l va fer llegir i rellegir. Recordo que em xocaren, de manera especial, els poemes «Lament», «Poètica» o «No goso», que copio tall d'exemple:

No goso
Desolat
pel riure i les paraules
batut per
petits sentiments i coses
per mig amor
i mig odi
allà on cal cridar
xiuxiuejo

Coneixeu aquesta veu
es trenca en la gola seca
com una canya
els versos vells cauen en mi
els nous no goso encara ni somiar-los
la nova poesia
que
pot pressentir-se
en un moment feliç

Anys després, el desembre del 2016, remenant en una llibreria Vic, vaig ensopegar-hi *Udols d'un llop de paper*, l'antologia de Różewicz que el 2010 havia publicat Edicions 96, a cura de Josep-A. Ysern i Lagarda, el mateix traductor que me l'havia fet descobrir a *Reduccions*. No m'ho vaig pensar dues vegades i me'l vaig endur cap a casa. D'aleshores ençà, l'he llegit un parell de cops i hi recorro sovint per llegir-ne alguna peça als meus alumnes. Sobretot «Per què escric?», «en el camí...», «Teranyina», fragments de «II. Cercadors d'or de bellesa i de veritat» o els citats més amunt «Lament» i «No goso».

De Różewicz me'n tempten diversos aspectes: la poesia que reflexiona sobre la poesia, el reclam d'una nova manera de fer poesia després del desastre de la segona guerra mundial i (encara que al recull *Udols...* no s'hi manifesti amb precisió, sí que s'hi insinua) la reflexió sobre la incapacitat del llenguatge per dir allò indicible. No pretenc, ara i aquí, construir un estudi exhaustiu i detallat d'aquests tres aspectes, sinó oferir unes traces succintes del darrer aspecte apuntat.

La metapoesia travessa l'antologia d'Ysern i Lagarda. En són bones mostres «Poètica», «Qui és poeta», «Conversa», «El poeta mentre escriu», «la poesia no sempre...», «La formació d'un nou poema» o «Poema patètic». Alguns prenen com a tema l'objecte en si, el poema; d'altres l'ofici de poeta; la resta, la Poesia. En la majoria dels textos citats, la càrrega lingüística hi és fonda. Així, la reflexió sobre la creació poètica és contrapuntada amb referències a la possibilitat de la llengua i el llenguatge.

Per exemple, «Poètica», com apunta Ysern a l'epíleg d'*Udols...*, és, entre altres coses, un manifest contra la metàfora. La poesia, doncs, no ha de carregar les paraules de matisos, ni de dobles significats. Tampoc s'ha de servir de paraules buides, paraules d'aquelles que cal dotar de sentit, paraules «despreocupades», paraules que «cauen a trossos» quan les «buidem d'amor». La poesia necessita mots plens, autònoms. Si el poeta vol servir «una bona causa», s'ha de servir de mots absoluts, com «amor», «odi» o «esperança». Són alguns d'aquells sobre les quals pots bastir una existència, paraules que «tenien vigor per a pensar | i vigor per a créixer | i tenien vigor per a crear». Això sí, és el poeta, l'orfebre de la paraula, qui copsa i manifesta aquesta necessitat.

A «El poeta mentre escriu», d'alguna manera, torna a qüestionar-se les possibilitats que té la llengua. Potser és la incapacitat del poeta per saber descriure o definir, o potser és la impossibilitat de la llengua el que l'incapacita per dir. Sigui el que sigui, Różewicz declara que el poeta «encara no pot | respondre | a les preguntes més senzilles». Ell, el poeta, que quan escriu «és una persona girada al món» i que «ha sentit | l'alè de l'eternitat», no troba el mot precís per respondre. Aquell que s'ha aproximat a l'absolut no és capaç de donar resposta a allò més senzill. No sembla un problema del poeta, sinó de la llengua.

Més evident és, potser, a «Per què escric?». Różewicz declara que escriu per intentar descriure allò que no pot veure i que no coneix. «Allò» —el tot— és tapat per «la vida» (aquí, les cometes són de l'autor). Ara: encara que «la vida» el cobreixi, l'«Allò» és més gran que la pròpia vida. Anem, doncs, de camí a la magnitud. La primera estrofa gira entorn de dos mots: el pronom neutre *Allò*, elevat a categoria (per això la majúscula) i el substantiu incomputable *vida*. Fixem-nos, però, en aquesta aparent contradicció que significa tapar una cosa amb una altra de més petita. Potser no és un *tapar* físicament, sinó un *ocultar*. I potser, la vida no és una existència, sinó una experiència.

La segona, en canvi, juga amb la magnanimitat de la natura: la muntanya com a cobertor de l'«Allò» que s'hi amaga al darrere. Qui pot, però, moure-les? El poeta se'n declara incapaç. Li manca la fe, la força i els mitjans. Així doncs, si no podem veure què s'hi amaga al darrere, no ho podem descriure ni definir. I ens recorda que no veurem mai aquest «Allò». Alhora, firma que aquest és el motiu que el porta a escriure. És tracta, doncs, de constatar la impossibilitat de dir allò indicible?

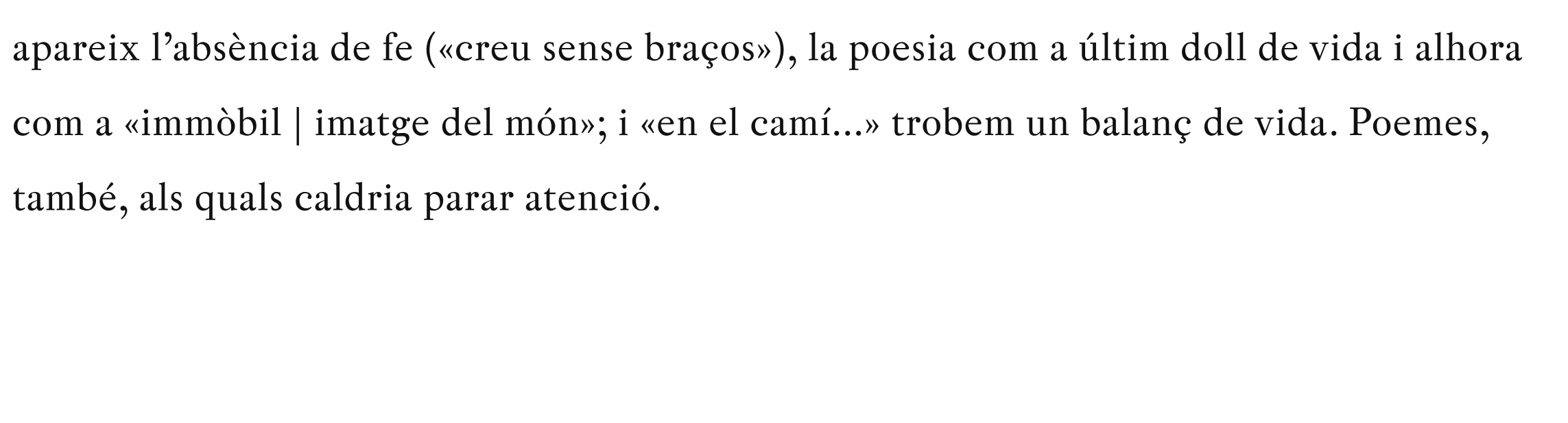
Potser, de fet, el problema és que l'«Allò», desconegut i misteriós, és indescriptible, impalpable i/o imperceptible. Sigui com sigui, no poder veure aquest element magnànim, i per tant tampoc descriure'l amb precisió, és el que fa que el poeta sigui poeta. Si, com dèiem abans, el poeta —l'orfebre de les paraules— ens recorda que no veurem mai l'«Allò», és perquè ningú és capaç de percebre'l i perquè no hi ha un mot precís per designar-lo. L'«Allò», tapat per la vida i amagat rere les muntanyes, no té nom. Per això el pronom. I per això el neutre. I per això escriure: per recordar-nos la incapacitat de la llengua.

PER QUÈ ESCRIC?
A voltes «la vida» tapa
Allò
que és major que la vida

A voltes les muntanyes tapen
Allò
que hi ha darrere les muntanyes
cal doncs moure les muntanyes
però jo no tinc els mitjans
tècnics necessaris
ni les forces
ni la fe
que mou muntanyes
per tant no veuràs Allò
mai
ho sé
i per això
escric

Ysern i Lagarda, a l'epíleg a *Udols...* afirma que aquesta preocupació per la possibilitat del llenguatge és un dels temes principals de l'obra del poeta polonès. Ofereix versos del poemari *Eixida* (del 2004) en què es deixa veure de manera més fefaent. El que hem intentat més amunt és oferir-ne alguna pinzellada que, un pèl descolorida, apareix a l'antologia. Sembla, però, innegable que, de fons, com ja donava a conèixer Ysern i Lagarda hi ressonen Wittgenstein i Huxley.

Per acabar, no em puc estar d'insinuar alguns altres aspectes. Al poema «Treure's un pes» es fa evident aquell reclam d'una nova poesia; a «Versos escrits a Lausana», al seu torn, hi apareix l'absència de fe («creu sense braços»), la poesia com a últim doll de vida i alhora com a «immòbil | imatge del món»; i «en el camí...» trobem un balanç de vida. Poemes, també, als quals caldria parar atenció.

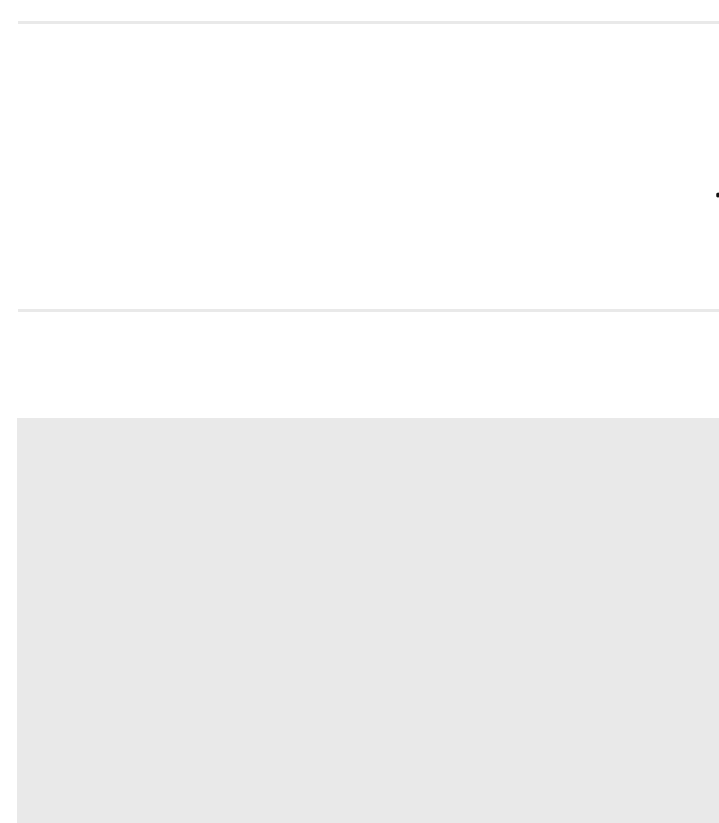
ETIQUETES: CZESLAW MIŁOZ JOSEP-A. YSERN I LAGARDA LITERATURA POLONESA POESIA POLONESA REDUCCIONS SŁAWOMIR MROZEK

TADEUSZ RÓŻEWICZ UDOLS D'UN LLOP DE PAPER WISŁAWA SZYMBORSKA

POL SERRABASSA | ÚLTIMES PUBLICACIONS

(Vic, 1987). És llicenciat en Filologia Catalana i professor d'institut. Ha estat guardonat amb el premi IEC Lluís Nicolau d'Olwer pel seu estudi *La Renaixença literària a Vic: dels orígens a la consolidació*, corresponent al seu treball de doctorat.

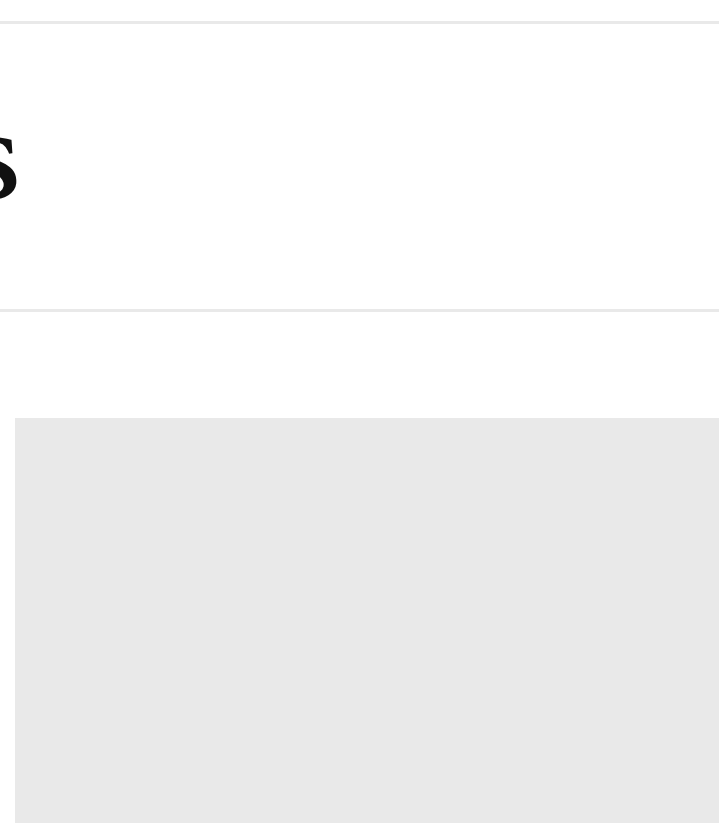
Articles relacionats

Lectures poloneses, I:
Konstany Ildefons
Gálczyński

Olga Tokarczuk.
Conceptes que
s'esquitllen

Un apart crític i un
circumloqui erràtic